

B) Odluke stranih sudova i arbitraža

SUDSKI ODBOR TAJNOG SAVJETA

Presuda od 19.VI 1978.

Port Swettenham Authority c/a Wu and Co.(M)SDN, BHD

Vijeće: Lord Wilberforce, Viscount Dilhorne, Lord Salmon,
Lord Fraser of Tullybelton i Sir Garfield Barwick

Brod: "Sansei Maru"

Odgovornost luke za čuvanje uskladištenog tereta - Tereti je i za djela osoba kojima se služi i onda ako ta djela nisu bila unutar njihova radnog zadatka - Pravilnik luke, s obzirom na ograničenje i isključenje odgovornosti, mora biti u skladu sa Zakonom o lukama od 1963. - U Maleziji, tamo gdje nema malezijskih pisanih propisa, vrijedi engleski common law i equity kakav je u Engleskoj vrijedio 7.IV 1956.

Nesporno je među strankama da je brod "Sansei Maru" ukrcao u Hong Kongu 93 sanduka farmaceutskih produkata za luku odredišta Port Kelang (Port Swettenham) i da je tih 93 sanduka iskrcao u odredištu, a da je primalac primio samo 29 sanduka. Tužitelj traži da mu tužena luka nadoknadi štetu. Tužena se najprije pokušala braniti time da uopće nije preuzela ovaj teret na čuvanje, ali je od toga odustala i svoju obranu postavila tako da je istakla kako za čuvanje tuđih povjerenih stvari (pojam "bailment" kojega ćemo u popratnom članku objasniti) općenito vrijedi doduše načelo (iz čl.104. Naredbe o ugovorima Malezije) da čuvar mora u brizi za povjerene mu stvari pokazati onu brigu koju bi čovjek prosječnog opreza pokazao prema svojim stvarima, a u istim okolnostima, ali da (čl.105. spomenute naredbe) ne odgovara za oštećenje takvog predmeta ako je poduzeo sve mjere opreza koje je morao poduzeti u smislu čl.104. iste naredbe. Međutim bitno je pitanje na kome leži teret dokaza, naime, da li na tužitelju da tuženi nije upotrijebio dužnu pažnju iz čl.104. ili pak na tuženome da ju je upotrijebio. Tužena se poziva na to da je prema čl.29(1)(g) malezijskog Zakona o lučkim upravama od 1963. izdan Pravilnik (by-law) za luku Swettenham prema kojemu da luka odgovara samo za takve manjke koji su nastali isključivo njenom krivnjom pa smatra da tuženi mora pružiti dokaz njene krivnje.

Prvostepeni sud i drugostepeni sud Malezije potvrdio je presudu kojom je udovoljeno tužbenom zahtjevu. Zahtjev za reviziju je upravljen Sudskom odboru Tajnog savjeta, koji je potvrdio obje nižestepene presude i odlučio da će savjetovati "Njegovom Veličanstvu Yang di-Pertuan Agongu" da potvrdi drugostepenu presudu. Sudski odbor je donio presudu jednoglasno, a izrekao ju je Lord Salmon. Bitni razlozi za tu presudu su slijedeći:

Čl.104. i 105. Naredbe o ugovorima u Maleziji sukladni su sa čl.151. i 152. indijskog Zakona o ugovorima, a još povrh toga malezijski Zakon o građanskom pravu (Civil Law Act) od 1956. izričito kaže da tamo gdje nema posebnih pisanih malezijskih propisa treba primjenjivati common law i equity Engleske koji je vrijedio na dan 7.IV 1956. Tajni savjet će prema tome, kako to čine i malezijski suci, tumačiti propise na temelju načela common law-a. Upravo u tu svrhu se tuženi pozivao na precedent Giblin v. McMullen (1868) prema kojemu čuvar ne bi odgovarao za krivnju svojih namještenika, ako nije imao od njihovog protupravnog postupka koristi. Ovaj precedent već stoga ne stoji što je 1912. Kuća lordova u Lloyd v. Grace, Smith & Co. zauzela stajalište da poslodavac odgovara za krivnju svoga namještenika i onda kada od njegova protupravnog djela nije imao koristi. Tajni savjet izričito utvrđuje da poslodavac odgovara za svoje namještenike u čuvanju stvari i da ga tereti dokaz da je udovoljio svojoj dužnosti pažnje preko njih i to bez obzira na to da li je bio besplatni ili naplatni čuvar. Suci utvrđuju da je u ovom slučaju čuvanje stvari bilo naplatno. Pozivaju se na precedent Hunt and Winterbotham Ltd. v. B.R.S. (1962) prema kojemu ako čuvar nije u mogućnosti da na zahtjev odmah stavi na raspolaganje teret koji je preuzeo nastupa oboriva pretpostavka da je bio nemaran pa mora dokazivati da je dužnost pažnje izvršio. Otklanjaju i stavljaju van snage (što su uvijek mogli prema pravilima prema kojima Tajni savjet primjenjuje precedente) precedent samog Tajnog savjeta Dwarka Nath v. R.S.N. Co. Ltd, A.I.R. (1917) u kojemu je brod na kojemu je izgorio teret bio tužen, a Tajni savjet je na usta Sir Walter Phillimorea odbio tužbu, jer da brod u nenadanoj opasnosti od vatre (koja je na nj došla s drugog broda) nije poduzeo najpodesnije mjere (napose u brzini odlaska iz zone opasnosti), ali Sir W. Phillimore nije našao da je tužitelj ispunio teret dokaza koji je bio na njemu da dokaže da je tuženi bio nemaran. Tajni savjet nalazi da je ta izreka po sebi obiter i prema tome neobvezatna (jer da nije bila nužna pretpostavka izreke suda), ali je ipak izričito otklanja.

Medjutim, pozivanje tužene na to da ona nije odgovorna na osnovi svog Pravilnika za štete koje nisu nastale isključivo njenom krivnjom (i dosljedno tome teretom dokaza drukčije rasporedjenim) sud ne prihvaća. Naime čl.29(1) Zakona o lučkim upravama od 1963. kaže da lučka uprava može s odobrenjem ministra donijeti pravilnike koji će ograničiti njenu odgovornost s obzirom na takve gubitke koji nastanu bez osobne krivnje uprave ("without the actual fault or privity of the authority"). Takav pravilnik koji ograničuje odgovornost luke i u pogledu njenih izravno skrivljenih postupaka je ultra vires i prema tome ne može biti primijenjen jer je išao izvan okvira koji mu je propisao Zakon o lučkim upravama od 1963. Osim toga sud ističe i to da je Zakon ovlastio donošenje Pravilnika koji ograničuje odgovornost, ali ne i koji isključuje odgovornost, a to upravi čini spomenuti Pravilnik.

Prema tome tuženi je dužan nadoknaditi štetu nastalu kradjom 64 sanduka farmaceutskog materijala iz skladišta luke, jer nije organizirala takvo čuvanje koje bi ispunilo njenu dužnost kao čuvara.

(LLR 1979,1, str.1)

E.P.

Odgovornost za čuvanje stvari
povjerenih raznim kategorijama
osoba

Ova presuda Tajnog savjeta interesantna je iz više razloga. Ona je donešena u pravnoj stvari iz Malezije, države koja je nezavisna, ali je zadržala kasacionu nadležnost Tajnog savjeta u Londonu koja se vrši davanjem savjeta šefu države, ovdje Malezije, da potvrdi ili ukine presudu, zatim što ukazuje na to kako je common law ostao pravo te države i nakon njenog osamostaljenja kao i što se odnosi zapravo na svako čuvanje na osnovi instituta "bailment", pa će prema tome biti značajan izvor prava kao "authority" i na području ostalih zemalja common lawa.

Medjutim, mislimo da je potrebno da ovdje damo tumačenje neprevedivog pojma "bailment". Prema Halsburyu (IV izd, sv.2, § 1501) "bailment" u pravom smislu riječi je predaja pokretnina na povjerenje ("trust"), obično na temelju ugovora, izričitog ili pretpostavljenog da će povjerenje ("trust") biti ispravno opravdano i da će pokretnine

biti vraćene u njihovom izvornom ili preinačenom obliku, čim istekne vrijeme ili prestane upotreba zbog koje su bile povjerene ("bailed") ili je uvjet zbog kojega su povjerene ispunjen. (Radi teže pristupačnosti ove definicije dajemo joj i engleski tekst: "A bailment, properly so called, is a delivery of personal chattels on trust, usually on a contract, express or implied, that the trust shall be duly executed, and the chattels redelivered in either their original or altered form, as soon as the time or use for, or condition, which they were bailed shall have elapsed or been performed.") Sam institut izvodi se u engleskoj doktrini iz rimskog prava, pa se iznosi da je Holt C.J. u *Coggs v. Bernard* (1704) podijelio taj institut u 6 razreda, a 1781. Jones on Bailment dijeli institut na 5 razreda i koje on (Jones) svodi na depozit, mandat, komodat, zalog i najam stvari ili usluga. (V. Halsbury ibidem, § 1502). Upravo činjenica da se čak pet instituta našeg prava podvodi pod ovaj jedan pojam sprječava da se sam pojam adekvatno prevede. U konkretnom slučaju s kojim se bavi rješidba koja je gore prikazana, očito se radi o čuvanju tereta u skladištu luke pa se prema tome može govoriti za ovaj slučaj samo o čuvanju i čuvaru.

Lagan je bio zadatak presude da otkloni one precedente koji su prethodili slučaju *Grace* (1912), ali joj je nešto teže bilo s vlastitim precedentom *Dwarka Nath* (1917). Ipak činjenica da je stalna judikatura u slučajevima "bailment" prebacivala teret dokaza na "bailee" (tj. osobu kojoj je stvar povjerena), dakle in concreto, čuvara stvari, olakšalo je sudu stavljanje izvan snage obiter dictuma iz vlastitog precedentu. (Izreka je bila obiter, jer je sud nepotrebno ulazio u pitanje tereta dokaza općenito nakon što je u presudjivanom slučaju našao da je tuženi zapravo dokazao da nije povrijedio dužnu pažnju koja se tražila.)

Malezijski sud, jednako kao i engleski sudovi, a i Pravni savjet, nadziru zakonitost podzakonskih akata. U ovom slučaju istaknuta su dva razloga za mimoilaženje Pravilnika luke o njenoj dužnosti naknade štete samo kad su njeni službenici isključivo odgovorni za štetu. Jedan je da Zakon o upravama luka od 1963. govori samo o Pravilima o ograničenju odgovornosti, a Pravilnik ukida odgovornost kada nastupe njegove pretpostavke, a drugi je razlog što Zakon na kojemu se Pravilnik temelji, dopušta i uvođenje ograničenja samo onda kada nema osobne krivnje ("actual

fault or privity") na lučkoj upravi ("Port authority"), dok Pravilnik ne samo što isključuje (dakle ne ograničuje samo) odgovornost kada nema odgovornosti na luci, nego i onda kada je podijeljena krivnja između stranaka u sporu. Oba ova razloga sasvim jasno izlaze iz tekstova koji su u presudi Tajnog savjeta reproducirani. Međutim ako bi ikako bilo nakon presude Grace (1912) uopće nužno, u ovoj presudi se jasno ističe kako poslodavac odgovara ne samo za djela svojeg osoblja koja su spadala u njegov (osoblja) djelokrug prema radnom zadatku, nego i onda kada se neka osoba iz tog kruga bavi krivičnim djelom. Upravo za ova posljednja djela bi iz Zakona od 1963. slijedilo da luka svojim Pravilnikom može ograničiti odgovornost za štetu, iako tu odgovornost ne može isključiti, a to je potpuno u skladu sa spomenutim osnovnim engleskim precedentom iz 1912.

Vrijedi istaći kako Sudski odbor primjenjuje propis malezijskog Zakona o građanskom pravu (Civil Law Act, 1956). Naime zakon polazi od toga da common law i equity vrijede u Maleziji kakvi su bili u Engleskoj 7.IV 1956. Ovo pak znači da promjene u common lawu i equityu koje nastupe, i koje su sasvim izvjesno u mnogim pitanjima i nastupile, iza spomenutog datuma mogu biti u malezijskoj judikaturi prihvaćene (pa i u Tajnom savjetu kao vrhovnom organu malezijskog pravosudja) samo onda ako ih, prema svojim propisima, malezijska judikatura prihvati i uvrsti u svoj common law i equity.

Na kraju treba reći da se radi o presudi izdanoj s obzirom na jednu malezijsku luku, ali sa strane jurisdikcije koja je mjerodavna za niz drugih značajnih luka na području jugoistočne Azije, pa će njen utjecaj na poslovne odnose biti značajan, a nadajmo se da će doprinijeti i sigurnosti transportnih operacija u tim lukama.

E.P.